

A KOLOZSVÁRI TALÁLKOZÓRÓL

Június 18-20-án a Román Antropozófiai Társaság és a Bretter György Irodalmi Kör meghívására a Kós Károly Egyesülés Kolozsvárt tartotta nyári konferenciáját. Magyarországról 70 fő indult pénteken reggel két menetrend szerinti busszal, s egy királyhágói pihenő után kora délután érkeztek meg Kolozsvárra.

A találkozók a Zeneművészeti Főiskola kamaratermében zajlottak. Péntek este egy hallgatói vizsgaelőadás meghallgatása után került sor a bevezető előadásra. Kálmán István - igen röviden összefoglalva - arról beszélt, hogy az Egyesülés iniciatívája az 1956-ban huszonevűsek, az akkor legérzékenyebben érintettek nemzedékétől származik. Ennek a generációnak a tagjaira általánosan jellemző volt, hogy nem tudtak hinni a forradalom elbukásában, nem tudták elfogadni azt, ami a megtorlás után következett. Ötvenhat után 33 évvel, 1989-ben valóban bekövetkezett a rendszer váratlan és gyors összeomlása, és az embereken olyan lelkesedés lett úrrá, ami a századforduló korát jellemezte. Újjászületett az a közhangulat, amelyben mindenki egy gyökeres változástól várta az égető problémák megoldását, természetes és általános elvárás volt tehát, hogy az élet minden területének meg kell változnia.

Ötvanhatot 33 évvel megelőzően, 1923-ban volt egy másik nagyfontosságú esemény; Rudolf Steiner akkor alapította meg az Antropozófiai Társaságot, melynek célját azonban kortársai nem ismerték fel. Az első világháború elsöpörte az emberek századfordulós lelkesedését és újat akarását, elsöpörte a szociális kérdések megoldására kínálkozó lehetőségeket. Steiner 1919 után még rámutatott az új, igazságos európai rend kialakításának útjára, de szociális demagógiájukkal ezt az utolsó esélyt is félresöpörték a kialakuló új önkényuralmi rendszerek. (Steiner utol-

só születésnapja egybeesett a Nemzetiszocialista Párt németországi megalapításával.) Az Antropozófiai Társaság arra hivatott, hogy mintegy intézményes formában fenntartsa azt a szellemi forrást, mely mindenkor bázisa lehet a valóság megismerésének, és az abból fakadó cselekedetnek.

1989 - az áttörés éve. A nemzetközi politikai életben spontán módon egészen új formák jönnek létre; fórumok, kerekasztalok; a közös felelősségvállalás jegyében. Ezen az új, és újra európai reményeket ébresztő helyzeten hamar úrrá lesznek a régi, levitézlett formák. Pártok alakulnak (ötven évvel ezelőtti pártok), a fórumok darabjaikra szakadnak, a politikai-gazdasági életben való spontán, közvetlen, demokratikus részvétel illúzióvá változik.

Ez a mai helyzet, amelyben benne állunk mindannyian, és amellyel szemben az első lépés a helyzet közös áttekintése.

A szombati napon az Egyesülés tevékenységeit irányítók számoltak be részletesen munkájukról és céljaikról. A nagyszámú érdeklődő előtt Zsigmond László ismertette a szabadiskola, Salamin Ferenc a vándoriskola működését. Valamennyi előadás és hozzászólás román, illetve magyar nyelvű fordítással hangzott el, mert sok volt a román anyanyelvű résztvevő is. Gerle János beszélt az *ORSZÁGÉPÍTŐ*-ről (amelyről egyébként az első összefoglaló értékelés és ismertetés éppen Kolozsvárt jelent meg az Erdélyi Múzeum című folyóirat új folyamának második számában Balogh Ferenc tollából: *Építészek folyóirata Kós Károly nyomában...*)

A program kötetlen beszélgetéssel folytatódott, délután pedig a *TRISKELL* iroda tagjai, Siklósi József és Turi Attila tartottak vetítettképes, videóval kísért előadást a szerves építészet magyarországi credményeiről és előzményeiről, valamint a sevillei pavilon építéséről.

Vasárnap reggel Bréda Ferenc költő, a Bretter György Irodalmi Kör működését, és az irodalmi

életben betöltött szerepét elemezte. A Kör, akárcsak elődje, a Gaál Gábor Irodalmi Kör rendszeresen szombatoként tart összejöveteleket, fennállása óta azonos dramaturgia szerint. A Körnek nincs formális tagsága; aki az ülésen jelen van, teljes jogú tagnak számít. Az összejövetelek alkalmat adnak a bemutatkozásra egy-egy irodalmárnak, aki bevezetésképpen felolvasást tart a munkáiból. Ezt egy előre kiválasztott, erre gondosan felkészült személy véleményezi, majd nyilvános vita következik, mely a tapasztalatok szerint nagyon élénk, mélyreható és kiszámíthatatlan. Az utolsó szó joga az alkotót illeti meg, hogy beszámoljon róla, hogyan élte meg a művei által kiváltott indulatok megnyilvánulásait.

A beszámolót a Kör munkájában rendszeresen résztvevő, és azt szervező fiatal költők személyes bemutatkozása követte; verseiket olvasták fel (ezekből adunk válogatást) Sántha Attila, Fekete Vince, László Noémi bölcsészhallgatók, és Kelemen Hunor, a kolozsvári magyar tévéstudió munkatársa, aki előző nap interjút készített az előadókkal a helyi műsor részére. A Kör tagjai általában a bölcsészkar irodalmi-közéleti lapja, az Echinox szerkesztői és szerzői. Ez a lap román, francia és magyar nyelvű oldalakat tartalmaz; így jelenik meg már 25 éve. A különböző nyelvű részeket egymástól független szerkesztői társaságok állítják össze, de mindegyikre jellemző a mindenkori avantgard magatartás, a hivatalos szemlélettel való szembenállás. Az Echinox költői rendszeresen és hagyományosan a kitagadottságból válnak elismert művészekké; ezt a szerkesztők igen tiszteletreméltó, hosszú névsora igazolja.

A déli visszaindulásig beszélgetés folyt, amelynek középpontjába mindinkább a Waldorf-pedagógia kolozsvári és romániai helyzete került. (Az előző számunk belső borítóján bemutatott kettős kupola építése még nem fejeződött be és a nagy lelkesedéssel és siteséggel elkezdett munka átgondolatlanságából eredő következményekkel most kell majd szembenéz-

niük a szülőknek. A szakszerű, időjárásálló épület-szerkezeti megoldások még jelentős munkát és anyagi ráfordítást igényelnek. Ugyanakkor a jelenlegi kétcsoportos óvoda, mely egy családi ház átalakításával és toldozgatásával jött létre, maga is javításokra, átalakításokra szorul. A hatalmas, gyönyörű kert - elvadult gyümölcsös - melyben az óvoda áll, és amelynek közepén a két fakupola emelkedik, valóban alkalmas több óvodai csoport izgalmas játszóhelyének alapos tisztogatás és kertgondozás után.)

Általános panasz volt a szülők kezdeti lelkesedését követő lanyhuló érdeklődés, minden munka az amúgy is túlterhelt óvónőkre hárul. Labanc Zoltán, a konferenciameghívás kezdeményezője és gyakorlati lebonyolítója az iskolák helyzetét ismertette. Az ország 27-28 városában összesen 50-52 kísérleti Waldorf-osztályt indítottak az elmúlt két-három év során. Ezek a kísérleti osztályok rendes tantervű iskolák keretében működnek, tanáraik az iskolai tantestületbe tartoznak. Így ezekben az osztályokban a Waldorf-pedagógiából csak a tananyagra vonatkozó elemek jelennek meg egyéb összefüggéseikből kiragadva. Hasonlóan nagy gondot jelent a bizonytalanság a jövőt illetően, mert a jelenlegi szabályozás szerint szabad iskola egyáltalán nem működhet az országban (az egyházak egyéb javaik mellett iskoláikat sem kapták vissza), a kísérlet csak addig folytatható, amíg annak előnye az állami oktatással szemben bizonyítható. Az első négy év után állami vizsgabizottság (!) feladata lesz megállapítani ennek az előnynek a fennállását. Természetesen ez a vizsgálat bármikor eredményezheti (először 1994-ben) a kísérlet azonnali beszüntetését annál is inkább, mert a Waldorf-tanítás nem teljesítményorientált, különösen nem az első négy évben, a valódi előnyt pedig a hivatalos vizsgázatók akár negatívan is értékelhetik.

A jelenlegi szabályok egyéb nehézségeket is támasztanak. Az osztálytanító csak 4 évig kísérheti a saját osztályát, szaktárgyat csak szaktanár oktathat, stb.

Kálmán István a szülők megnevelésének kérdésére válaszul kifejtette, hogy a Waldorf-pedagógia nem épülhet "fentről" jövő propagandára. Az igénynek a szülőktől kell kiindulnia, nekik kell ezt a nevelési típust tudatosan választaniuk gyermekük számára. Az igény a meglévő rossz tapasztalatból indul, az azzal szemben megjelenő kínálat, ha az egészséges, józan személyiségfejlesztő nevelést ígér, akkor a szülők fogják a tárgyi feltételeket megteremteni, akár saját erőből, akár külső támogatás megszerzésével. Ha ez az aktív szülői háttér hiányzik, az intézmény maga sem tud tartósan fennmaradni. A pedagógusok dolga a tanítás, az hogy válaszoljanak a szülők neveléssel kapcsolatos igényére. Folyamatosan igazolnuk kell, hogy ez az iskola vagy óvoda, amit a szülők tőlük vártak, és amelyért hajlandók folyamatosan áldozatokat hozni. Ez az együttműködés az iskolaépítés, és -fenntartás alapja, és ennek példája az, ami további, normális nevelést igénylő szülők számára ösztönzést adhat.

Az ingadozó létszámú és aktivitású, elsősorban szombaton igen nagy számú helyi közönség soraiban sok volt az építész. Többek között így esett szó - programon kívül - az ugyancsak az előző számunkban, a temesvári templom kapcsán érintett templomépítési akcióról.

Balogh Ferenc építész mutatta meg és adta át a Művelődés című folyóirat 1992/6 számát, amely az "Épülő templomaink Erdélyben" című, 1992. februári tervek kiállítását követő szakmai beszélgetés jegyzőkönyvét tartalmazza. Daróczy Miklós, a kolozsvári refor-

mátus egyházkerület templomépítéseit irányító építész sorolta fel a munkák jelenlegi állása szerinti csoportokban az új templomokat. Eszerint elkészült már a brassói, Moldva utcai templom (építész: Renel Marian), és a marosvásárhelyi bővítés (Kali Ellák). 1994-ben fejeződik be az építkezés Kolozsvár Bulgária-telepen (Zakariás Attila). Folyik továbbá az építkezés a Kolozsvár melletti Kisbácson és Kolozsvár-Tóközön (Murádin Beyer Katalin), Detreheimtelepen (Beyer Daróczy Gábor), Sepsiszentgyörgyön (Zakariás Attila), Csíkszeredán (Keresztes Szabolcs). Épülőfélben van a siklódi templom is, melynek terveit valaha Kós Károly készítette, s most a hívek úgy döntöttek, hogy ha néhány évtizednyi késéssel is, de ez a terv valósuljon meg.

Különbő okok miatt (pénzhiány, engedélyeztetési nehézségek) kész kiviteli terv ellenére sem épül egyelőre a Brassó, Bukaresti úti (Ornstein Emil) Kolozsvár-Tókvágás-i (Daróczy Julianna), székelyudvarhelyi (Müller Csaba), szabédi (Kosztai Árpád) és a segesvári (Dávid Gyula), ami Alpár Ignác templomának bővítése.

Az unitárius egyház is hasonló építési programot indított: befejezés előtt áll a Kolozsvár Monostori negyed temploma (Nonn Tibor), és elkezdődött az építkezés Baróton (Kovács Kázmér). Csak a terv készült el Sepsiszentgyörgyre (Bíró Gábor), és Székelyudvarhelyre.

(Következő számunkban be szeretnénk mutatni a terveket és a megépült templomokat.)

G.J.

LÁSZLÓ NOÉMI

Villódzás

Volt anyám, ki egy visszafojtott hajnalommal elutazott: megállt a várfal csonka ormán, felhők nyomában elfutott.

Volt istenem,
mert sosem volt s nagyon kerestem,
volt istenem,
de meghajolt és elment csendben.

Voltam.
Elvéve fel-felbuktam
iránytévészett
emberekben.

Mostanság egy tenyérnyi vízbe szédült ábrákat ró a nap,
nincs senki, semmi elveszítve,
az ösztönök is alszanak.

Vállvonogató

Velünk is hárman játszanak.
Az idő áll és megadón
leomlanak a kőfalak.

Nem léteztünk, csak zúg velünk
az ismeretlen lég dala,
hogy menthetetlenül megyünk,
szomjunk cipeljük máshova,

megyünk, mint fény mit sose láttak,
levél szegül ellen az árnak
felsebezték tekintetünk,

mi pedig mélan meg-meg-állunk
megvonjuk vékony, csonka vállunk,
mert végül minden álmatag,
velünk is hárman játszanak:

az első ajkán hordja anyját
a másik szóba vésve hangját
s míg utunk úttá válik,
vizet fakaszt a harmadik.